

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I. Š.**, bývajúceho v Č., proti žalovanému **U.S. S. K., s.r.o.**, so sídlom v K., **o náhradu škody z pracovného úrazu**, za účasti vedľajšej účastníčky **Sociálnej poisťovne**, ústredie, so sídlom v Bratislave, ul. 29. augusta č. 8-10, pobočka Košice, Festivalové nám. č. 1, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 20 C 138/2004, o dovolaní vedľajšej účastníčky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. júla 2008 sp. zn. 5 Co 46/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a** .

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II rozsudkom z 19. októbra 2007 č.k. 20 C 138/2004-157 v znení opravného uznesenia zo 16. januára 2008 č.k. 20 C 138/2004-180 a v spojení s dopĺňacím rozsudkom z 28. apríla 2008 č.k. 20 C 138/2004-192 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi odškodnenie za bolesť v sume 1 542 000,-- Sk a za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 1 569 300,-- Sk a nahradiť mu trovy konania v sume 318 880,-- Sk na účet advokátskej kancelárie JUDr. D. A. a zaplatiť na účet tunajšieho súdu titulom súdneho poplatku sumu 186 678,-- Sk a trovy štátu v sume 6 320,-- Sk, všetko do 30 dní po právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku žalobu zamietol. Vychádzal zo zistenia, že žalobca utrpel dňa 3. marca 2003 na divíznom závode žalovaného pracovný úraz, v dôsledku ktorého došlo u žalobcu k vážnemu poškodeniu na zdraví (žalobca utrpel popáleniny na viac ako 25 % svojho tela). Inšpektorát práce konštatoval, že zamestnávateľ (žalovaný) vedome porušil právne predpisy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci tým, že nevhodne vymedzil časové a priestorové zóny ohrozenia počas odlievania ocele. Ustálil preto, že žalovaný v celom

rozsahu zodpovedá za škodu spôsobenú týmto pracovným úrazom. Na základe výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že v danej veci ide o prípad hodný osobitného zreteľa podľa § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia (ďalej len vyhláška), kedy súd môže odškodnenie za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia primerane zvýšiť. Žalobcovi priznal zvýšenie odškodnenia za bolesť v rozsahu dvadsať násobku základného počtu bodov, čo predstavovalo sumu 1 614 000,-- Sk. Keďže žalobcovi bola už vyplatená suma 72 000,-- Sk, zaviazal žalovaného zaplatiť mu sumu 1 542 000,-- Sk a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Ďalej mu priznal aj zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia v rozsahu tridsať násobku základného počtu bodov, čo predstavovalo sumu 1 251 000,-- Sk a za psychické poruchy v sume 360 000,-- Sk. Po odpočítaní už vyplatenej sumy (47 000,-- Sk) žalovaného zaviazal zaplatiť žalobcovi titulom odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia sumu 1 569 300,-- Sk a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. K otázke právomoci súdu vec prejednať a rozhodnúť uviedol, že vo veciach zvýšenia bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia nad rozsah základného bodového ohodnotenia nie je daná právomoc sociálnej poisťovne, lebo z osobitnej úpravy vyplýva, že o týchto nárokoch rozhoduje súd (§ 7 ods. 3 vyhlášky). O trovách konania rozhodol s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. a o trovách štátu s poukazom na ustanovenie § 148 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 30. júla 2008 sp. zn. 5 Co 46/2008 na odvolanie žalobcu smerujúceho proti zamietajúcej časti rozsudku a vedľajšej účastníčky, ktorá odvolaním napadla len výrok rozsudku o priznaní odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 1 569 300,-- Sk a o trovách konania (okrem trov priznaných štátu), rozsudok okresného súdu potvrdil a žalobcovi priznal náhradu trov odvolacieho konania v sume 68 458,50 Sk. V odôvodnení rozsudku uviedol, že okresný súd zistil úplne skutkový stav veci, vec správne právne posúdil a že odôvodnenie rozsudku má podklad v zistenom skutkovom stave. Stotožnil sa s právnym záverom súdu prvého stupňa, že v danej veci ide o prípad hodný osobitného zreteľa podľa § 7 ods. 3 vyhlášky a že sú splnené podmienky pre zvýšenie odškodnenia za bolesť iba na 20 násobok sumy zodpovedajúcej základnému počtu bodov a nie na 45 násobok, ako to navrhoval žalobca. Poukázal pritom na dôvody rozsudku súdu prvého stupňa, ktoré považoval za správne, výstižné a presvedčivé. K primeranosti zvýšenia odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia uviedol, že súdom prvého stupňa zistené skutočnosti odôvodňujú zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia na 30 násobok a že pre žalobcom navrhované zvýšenie na 45 násobok nie sú splnené

podmienky. Uvedené zvýšenie dostatočne zohľadňuje nepriaznivé dôsledky, ktoré má poškodenie zdravia spôsobené žalobcovi na jeho životné úkony a na uspokojovanie i plnenie jeho životných a spoločenských potrieb a úloh. Na správnosti záveru súdu prvého stupňa nič nemení ani skutočnosť uvádzaná vedľajšou účastníčkou, že žalobca pracuje aj naďalej u svojho zamestnávateľa a že cca 30 násobky mimoriadneho zvýšenia základného bodového odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia priznávajú súdy pri poškodeniach na zdraví akým je napr. strata končatiny, či rôzne formy ochrnutí s nepriaznivými následkami pre ich ďalší život. Neobstojí ani tvrdenie vedľajšej účastníčky, že posudok MUDr. C. mal byť žalobcom uplatnený v dávkovom konaní ako úrazová dávka z úrazového poistenia zamestnávateľa, o ktorej rozhoduje sociálna poisťovňa. Neakceptoval ani výhrady vedľajšej účastníčky, pokiaľ namietala nesprávne rozhodnutie súdu prvého stupňa v súvislosti s trovami právneho zastúpenia.

Tento rozsudok krajského súdu napadla včas podaným dovolaním vedľajšia účastníčka. Podľa obsahu jej dovolania je zrejmé, že ním napáda len ten výrok rozhodnutia okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu, ktorým bolo rozhodnuté o nároku na zvýšenie odškodnenia sťaženia spoločenského uplatnenia. Navrhla, aby dovolací súd v tejto časti napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a v základnom bodovom ohodnotení, ktoré vychádza zo znaleckého posudku MUDr. F. v počte bodov 200, konanie zastavil a vec postúpil Sociálnej poisťovni. K prípustnosti a súčasne dôvodnosti dovolania uviedol, že krajský súd rozhodol vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, čím konanie zaťažil vadou uvedenou v § 237 písm. a/ O.s.p. Pri rozhodovaní o priznaní mimoriadneho zvýšenia odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia konajúci súd musí vychádzať zo základného počtu bodov, ktorým bolo sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotené. Keďže žalobcom požadované plnenie za sťaženie spoločenského uplatnenia v základnom bodovom ohodnotení Zákonník práce v čase podania žaloby (27. mája 2004) už neupravoval a aj plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, treba považovať za dávky úrazového poistenia podľa zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej len zákon o sociálnom poistení), rozhodovanie o základnom bodovom ohodnotení nepatrí do právomoci súdov, ale v zmysle § 178 ods. 1 písm. a/ bod 3 zákona o sociálnom poistení do pôsobnosti Sociálnej poisťovne. V danom prípade však chýba určenie tohto základného počtu bodov, lebo doposiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté o základnom nároku v konaní pred Sociálnou poisťovňou. Odvolací súd mal preto správne pre

nedostatok právomoci konanie o základnom bodovom ohodnotení zastaviť a postúpiť vec Sociálnej poisťovni. Okrem toho dovolanie odôvodnila tiež tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Odvolací súd totiž neposúdil dostatočne podrobne do akej miery stratil poškodený predpoklady pre uplatnenie v živote a v spoločnosti v závislosti od psychických obmedzení a nesprávne vzal za základ svojho rozhodnutia aj bodové ohodnotenie zistenej psychickej poruchy vykonané MUDr. C..

Žalovaný vyslovil súhlas s dovolaním podaným vedľajšou účastníčkou a s dôvodmi v ňom uvedenými.

Žalobca svoje právo vyjadriť sa k dovolaniu nevyužil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) skúmal predovšetkým prípustnosť dovolania a dospel k záveru, že smeruje proti takému rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, preto ho treba odmietnuť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V posudzovanej veci odvolací súd rozhodol formou rozsudku tak, že rozsudok okresného súdu vo veci samej potvrdil.

Podmienky prípustnosti dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu sú upravené v ustanoveniach § 237 a § 238 O.s.p.

Prípustnosť dovolania v predmetnej veci podľa § 238 O.s.p. neprichádza do úvahy. Nejde totiž o zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ani o rozsudok, v ktorom by sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci, pretože dovolací súd v tejto veci ešte nerozhodoval. Rovnako nejde o potvrdzujúci rozsudok, vo výroku ktorého by odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Dovolací súd preskúmal prípustnosť dovolania aj z hľadísk uvedených v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu,

ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Dovolací súd nezistil existenciu žiadnej podmienky prípustnosti dovolania uvedenej v tomto zákonom ustanovení.

Tvrdenie vedľajšej účastníčky, podľa ktorého konanie pred odvolacím súdom trpí vadou uvedenou v § 237 písm. a/ O.s.p., keďže rozhodovanie o základnom odškodnení sťaženia spoločenského uplatnenia nepatrí do právomoci súdov, ale Sociálnej poisťovni a doposiaľ v konaní pred ňou nebolo právoplatne rozhodnuté o základnom nároku, je nenáležitá. V spise sa totiž nachádza právoplatné rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Košice z 8. júla 2004 č. X., ktorým sa priznáva žalobcovi náhrada za sťaženia spoločenského uplatnenia v dôsledku pracovného úrazu z 3. marca 2003 v sume 41 700,-- Sk (viď čl. 61 spisu). Toto tvrdenie vedľajšej účastníčky sa teda nezakladá na pravde. Nebol preto žiaden dôvod, aby odvolací súd pre nedostatok právomoci konanie o základnom odškodnení sťaženia spoločenského uplatnenia zastavil a postúpil vec Sociálnej poisťovni. Sociálna poisťovňa na základe tohto rozhodnutia žalobcovi aj poskytla plnenie v rozsahu priznanej sumy. Napokon, predmetom sporu v základnom konaní a aj v dovolacom konaní, je nárok na zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia nad rozsah základného bodového ohodnotenia vyplývajúci z § 7 ods. 3 vyhlášky a nie nárok na základné odškodnenie sťaženia spoločenského uplatnenia.

Pokiaľ dovolateľka namietala, že odvolací súd vzal nesprávne za základ svojho rozhodnutia v súvislosti s odškodnením sťaženia spoločenského uplatnenia aj duševnú poruchu ohodnotenú 200 bodmi znalkyňou MUDr. D. C., ide v podstate o námietku, ktorou dovolateľka vytýka súdu existenciu omylu pri aplikácii práva. Uvedená námietka nespôsobuje existenciu vady v zmysle § 237 O.s.p., ale ju treba považovať za dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., ktorý však sám osebe prípustnosť dovolania nezakladá.

V súvislosti s otázkou právomoci súdu prejednať a rozhodnúť vec, ktorej predmetom je nárok na odškodnenie sťaženia spoločenského uplatnenia nad rozsah základného bodového

ohodnotenia v prípade, že k pracovnému úrazu došlo pred 1. januárom 2004 a žaloba bola podaná na súd po 1. januári 2004, dovolací súd uvádza, že doterajšia súdna prax v prevažnej miere zastáva stanovisko, podľa ktorého aj v takomto prípade vec patrí do právomoci súdov. Vychádza správne zo záveru, že na sťaženie spoločenského uplatnenia v dôsledku pracovného úrazu a iného poškodenia na zdraví, ktoré bolo spôsobené pred nadobudnutím účinnosti zákona o sociálnom poistení, resp. zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, sa vzťahujú doterajšie predpisy. Vo veciach zvýšenia náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia nad rozsah základného bodového ohodnotenia je týmto predpisom vyhláška č. 32/1965 Zb., ktorá v ustanovení § 7 ods. 3 stanovuje, že o zvýšení odškodnenia za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia rozhoduje súd. Osobitný právny predpis teda ustanovuje, že takúto vec má prejednať a rozhodnúť súd v občianskom súdnom konaní. K uvedenému dovolací súd dodáva, že hoci pôvodným účelom tohto ustanovenia vyhlášky nebolo riešiť otázku právomoci súdu (v čase nadobudnutia jej účinnosti, až do 31. decembra 2003 išlo o vec vyplývajúcu z pracovných vzťahov), správnosti tejto interpretácie v súvislosti s prijatím zákona o sociálnom poistení, nasvedčuje aj nová právna úprava náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v zákone č. 437/2004 Z.z., účinná od 1. septembra 2004, ktorá v ustanovení § 6 ods. 3 dáva poškodenému oprávnenie uplatniť nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia nad výšku náhrady ustanovenú týmto zákonom na súde (podmienkou je, že sa podal návrh na uzatvorenie dohody a do troch mesiacov od jeho podania sa neuzatvorila dohoda a neuspokojili sa nároky poškodeného).

Okrem toho súdna prax vychádza aj z názoru, že Sociálna poisťovňa rozhoduje len o nárokoch, ktoré vznikli podľa zákona o sociálnom poistení, t.j. o nárokoch vzniknutých od 1. januára 2004. Jej oprávnenie rozhodovať o nárokoch vzniknutých pred 1. januárom 2004 by bolo dané, ak by zákon o Sociálnej poisťovni výslovne stanovil, že Sociálna poisťovňa rozhoduje aj o takýchto nárokoch. Takéto ustanovenie sa však v zákone o sociálnom poistení nenachádza. Musí ale existovať orgán, ktorý o týchto nárokoch, t.j. aj o nároku na zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia vzniknutého pred 1. januárom 2004 rozhodne, a tým je súd.

V posudzovanej veci dovolací súd nemal dôvod v otázke právomoci sa od vyššie uvedeného stanoviska zaujatého súdnou praxou, odchýliť. Napokon vedľajšia účastníčka v dovolaní ani nenamietala nedostatok právomoci súdov na prejednanie a rozhodnutie

žalobcom uplatneného nároku na zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb.

Keďže v prejednávanej veci dovolanie vedľajšej účastníčky smerovalo proti rozsudku odvolacieho súdu, proti ktorému podľa § 238 O.s.p. prípustné nie je a neboli zistené ani dôvody prípustnosti uvedené v § 237 O.s.p., Najvyšší súd Slovenskej republiky jej dovolanie ako neprípustné odmietol (§ 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. v spojení s § 243b ods. 5 O.s.p.) bez toho, aby mohla byť preskúmaná vecná správnosť napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

Žalobca mal v dovolacom konaní úspech, preto mu patrí právo na náhradu trov konania proti žalovanému, ktorý úspech nemal (§ 243b od. 5 veta prvá O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Žalobcovi v dovolacom konaní žiadne trovy nevznikli, preto mu neboli priznané.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. januára 2010

JUDr. Ladislav Górász, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová

Odlišné stanovisko sudcu JUDr. Rudolfa Čirča

Podľa § 243b ods. 6 Občianskeho súdneho priadku (ďalej len „O.s.p.“) pripájam toto odlišné stanovisko k uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. januára 2010 sp. zn. 4 Cdo 296/2008.

Nesúhlasím s väčšinovým rozhodnutím senátu Najvyššieho súdu, ktorým bolo odmietnuté dovolanie vedľajšej účastníčky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. júla 2008 sp. zn. 5 Co 46/2008. Zastávam názor, že konanie pred oboma súdmi bolo postihnuté vadou vyplývajúcou z ustanovenia § 237 písm. a) O.s.p., t.j. nedostatkom právomoci súdov. Existencia tejto vady zakladala prípustnosť a zároveň dôvodnosť podaného dovolania. Svoj právny názor odôvodňujem takto:

Právomoc súdu je základnou procesnou podmienkou, ktorej splnenie súd skúma z úradnej povinnosti v každom štádiu konania a na každom stupni (§ 103 O.s.p.). Jej nedostatok je neodstrániteľný a vedie k zastaveniu konania (§ 104 ods. 1 O.s.p.).

Právomoc súdov v občianskom súdnom konaní, t.j. právomoc občianskoprávných súdov, určuje ustanovenie § 7 ods. 1 až 3 O.s.p. V ods. 1 tohto ustanovenia sa právomoc občianskoprávných súdov určuje vymedzením právnych vzťahov, o ktorých konajú a rozhodujú súdy. Sú to vzťahy občianskoprávne, pracovné, rodinné, obchodné a hospodárske. Pri skúmaní takto určenej právomoci rozhoduje obsah právneho vzťahu, t.j. práva a povinnosti, a nie iba jeho úprava konkrétnym právnym odvetvím hmotného práva. V občianskom súdnom konaní súdy preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 2 O.s.p. v znení do 14.10.2008). Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon (§ 7 ods. 3 O.s.p.).

V prejednávanvej veci bol predmetom konania nárok žalobcu na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom, uplatnenej vo forme náhrady za bolesť v sume zodpovedajúcej 45-násobku sumy pripadajúcej na základný počet bodov určený lekárskeým posudkom a vo forme náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume zodpovedajúcej

65-násobku sumy pripadajúcej na základný počet bodov určený lekársnym posudkom. K pracovnému úrazu došlo dňa 3. marca 2003, pričom konanie bolo začaté podaním žaloby 27.5.2004.

Podľa právnej úpravy platnej do 31.12.2003 nárok na náhradu škody z pracovného úrazu bol nárokom vyplývajúcim z pracovnoprávneho vzťahu upraveného právnym odvetvím pracovného práva – Zákonníkom práce (nárok zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze). Obsahom právneho vzťahu vyplývajúceho zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu vzniknutú pracovným úrazom bolo právo zamestnanca na poskytnutie plnení spočívajúcich okrem iného aj v náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia a povinnosť zamestnávateľa tieto plnenia poskytnúť. Na prejednanie a rozhodnutie sporu o týchto (čiastkových) nárokoch bola v zmysle § 7 ods. 1 O.s.p. daná právomoc súdu.

Dňom 1. januára 2004 nadobudol účinnosť zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), ktorý zrušil, okrem iných, aj dovtedy platné ustanovenia §§ 198 ods. 1 písm. a) až c) a 199 až 213 Zákonníka práce (zákona č. 311/2001 Z.z. účinného od 1.4.2002). V rámci pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania zostal zamestnancovi zachovaný len nárok na náhradu vecnej škody.

Zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania bolo týmto zákonom nahradené úrazovým poistením. Vyplýva to z ustanovenia § 294 bodu 16 tohto zákona, ktorým bol zrušený zákon č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov, ktorým bolo dovtedy upravené zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania, ako aj z jeho ďalších ustanovení, napr. z § 280 ods. 2, podľa ktorého zostatok finančných prostriedkov základného fondu zodpovednosti za škodu k 31. decembru 2003 je s účinnosťou od 1. januára 2004 príjmom základného fondu úrazového poistenia, alebo z § 280 ods. 4, podľa ktorého sumy na dlžnom poistnom z poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania vzniknuté pred 1. januárom 2004, ktoré boli zaplatené alebo vymožené po 31. decembri 2003, sú príjmom základného fondu úrazového poistenia. Úrazové poistenie ako poistenie pre prípad

poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu a choroby z povolania bolo upravené ako súčasť systému sociálneho poistenia. V zmysle § 16 zákona o sociálnom poistení povinne úrazovo poistený je zamestnávateľ okrem zamestnávateľa sudcu podľa osobitného predpisu a zamestnávateľa prokurátora podľa osobitného predpisu. Podľa § 17 ods. 1 tohto zákona nárok na úrazové dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa má jeho zamestnanec po splnení podmienok ustanovených týmto zákonom. Poistné na úrazové poistenie platí zamestnávateľ (§ 128 ods. 8 uvedeného zákona).

Zároveň bol týmto zákonom nahradený dovtedajší systém odškodňovania pracovných úrazov a chorôb z povolania (pri ktorom mal poškodený zamestnanec alebo iná oprávnená osoba priamy nárok na náhradu škody proti zamestnávateľovi, pri ktorom v prípade spornosti o tomto nároku rozhodovali súdy, a pri ktorom, ak nárok vznikol v čase zákonného poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a chorobe z povolania, mal zamestnávateľ právo, aby Sociálna poisťovňa za neho hradila preukázané nároky alebo aby mu zaplatila ním uhradenú škodu) systémom úrazového poistenia (pri ktorom v prípadoch zodpovednosti zamestnávateľa za poškodenie zdravia alebo úmrtie v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania vzniká zamestnancovi alebo inej oprávnenej osobe nárok na úrazové dávky pri splnení podmienok podľa tohto zákona). Plnenia vyplývajúce pôvodne z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktoré vznikli po účinnosti zákona o sociálnom poistení, teda od 1.1.2004, sa stali plneniami vyplývajúcimi z nárokov na dávky úrazového poistenia (úrazové dávky), o ktorých na základe žiadosti poškodeného (ak zákon o sociálnom poistení neustanovuje inak) rozhoduje Sociálna poisťovňa. Rozhodovanie o týchto plneniach preto nepatrí do právomoci súdu. Len nárok na náhradu vecnej škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania zostal nárokom zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (nestal sa úrazovou dávkou), teda nárokom z pracovnoprávneho vzťahu, o ktorom v prípade sporu rozhoduje súd.

Uspokojovanie nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, rieši zákon o sociálnom poistení v prechodných ustanoveniach a to v §§ 251, 259, 260, 272 a 275. Treba pritom brať do úvahy, že vznik týchto nárokov nemusí byť časovo totožný so vznikom pracovného úrazu alebo choroby z povolania (napr. sťaženie spoločenského uplatnenia možno ustáliť až po uplynutí určitého času), a že k 1. januáru 2004 tu mohli byť rôzne situácie. Mohlo ísť o nároky,

o ktorých bolo právoplatne rozhodnuté súdom, ale k uvedenému dňu neboli splnené alebo neboli splnené v celom rozsahu, alebo mohlo ísť o prípady, keď plnenia z týchto nárokov boli vyplácané, či už na základe súdneho rozhodnutia alebo na základe dohody alebo fakticky a nárok na ich výplatu k tomuto dňu trval (najmä v prípade opakujúcich plnení), pričom mohli byť vyplácané zamestnávateľmi, resp. ich právnymi nástupcami, alebo Sociálnou poisťovňou, prípadne mohlo ísť o sporné nároky uplatnené v súdnom konaní, ktoré nebolo k uvedenému dňu právoplatne skončené alebo nároky vôbec neuplatnené.

Tým, že zákon o sociálnom poistení v § 251 ods. 1 stanovil, že pracovný úraz a choroba z povolania uznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 sa považujú od 1. januára 2004 za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa tohto zákona, umožnil aj uspokojovanie týchto nárokov (nárokov, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004) z úrazového poistenia. Pokiaľ totiž v zmysle § 2 písm. c) uvedeného zákona je úrazovým poistením poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania a za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa tohto zákona sa považuje aj pracovný úraz a choroba z povolania uznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, potom úrazové poistenie je poistením aj pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania uznaných podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004. Preto aj plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, treba po 31. decembri 2003 považovať za dávky úrazového poistenia podľa zákona o sociálnom poistení. Za takéto dávky ich označuje aj samotný nadpis týkajúci sa ustanovení §§ 259 až 272 a 275 tohto zákona.

Plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 považuje po 31. decembri 2003 výslovne za (úrazové) dávky podľa zákona o sociálnom poistení aj § 260 ods. 1 tohto zákona, a to v sume, v akej patrili k 31. decembru 2003, pričom zároveň stanovuje, že ak nárok na ich výplatu k tomuto dňu trval, vyplácajú sa aj po tomto dni za podmienok ustanovených predpismi účinnými do 31. decembra 2003, ak nie je ustanovené inak.

Ak sa za úrazové dávky výslovne označujú plnenia priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, tým viac za takéto dávky treba považovať aj plnenia

vyplývajúce z uvedených nárokov, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, o ktorých nebolo do tohto dňa právoplatne rozhodnuté a podľa § 259 ods. 1 zákona o sociálnom poistení sa má o nich rozhodnúť podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 s odchýlkami ďalej uvedenými. Podľa týchto predpisov má byť podľa uvedeného ustanovenia rozhodnuté o priznaní náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania za obdobie pred 1. januárom 2004, aj keď o náhrade škody už bolo právoplatne rozhodnuté. I keď sa v tomto ustanovení výslovne neuvádza, kto má rozhodnúť, z predmetu právnej úpravy sociálneho poistenia možno dospieť k záveru, že týmto subjektom môže byť, okrem výnimky vyplývajúcej z ustanovenia § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení, len Sociálna poisťovňa, resp. jej organizačné zložky. Zákon o sociálnom poistení je totiž nielen hmotnoprávnym predpisom upravujúcim rozsah sociálneho poistenia a v rámci neho aj úrazového poistenia a právne vzťahy pri jeho vykonávaní, ale zároveň aj procesnoprávnym predpisom upravujúcim konanie vo veciach úrazového poistenia. Ustanovenie § 172 ods. 2 tohto zákona určuje, že v konaní vo veciach úrazového poistenia rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov úrazového poistenia Sociálna poisťovňa.

Aj keď ustanovenie § 272 zákona o sociálnom poistení bolo novelou vykonanou zákonom č. 677/2006 Z.z. s účinnosťou od 1.1.2007 doplnené o odsek 11, podľa ktorého spory o nárokoch podľa odsekov 9 a 10 (teda o nárokoch na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, na náhradu za stratu na dôchodku a na náhradu na výživu pozostalých, ak konanie o nich nebolo právoplatne skončené do 31.12.2003, resp. do 31.7.2006) rozhodujú sudy, nič to nemení na charaktere týchto plnení ako dávok úrazového poistenia. Ustanovenia §§ 259, 260, 272 a 275 určujú hmotnoprávnu úpravu, ktorú má Sociálna poisťovňa, resp. aj súd v prípade nárokov podľa § 272 ods. 9 a 10, použiť pri rozhodovaní o priznaní nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, a to za obdobie do 31. decembra 2003 a po tomto dni, resp. ktoré má použiť Sociálna poisťovňa pri vyplácaní plnení z týchto nárokov, pričom za rozhodnutie sa v zmysle § 209 ods. 1 posledná veta zákona o sociálnom poistení považuje aj samotné poskytnutie dávky. Určenie hmotnoprávnej úpravy, ktorá sa má použiť (i keď ňou má byť pracovnoprávna úprava účinná do 31.12.2003), nič nemení na tom, že plnenia vyplývajúce z týchto nárokov sa priznávajú a vyplácajú ako dávky úrazového poistenia.

Z vyššie uvedeného potom možno vyvodit', že účinnosťou zákona o sociálnom poistení došlo k takej zmene v obsahu právneho vzťahu vyplývajúceho zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (pri zachovaní všetkých nárokov, ktoré vznikli do jeho účinnosti), s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktorá mala za následok zmenu jeho charakteru, resp. jeho nahradenie právnym vzťahom úrazového poistenia. Dovtedy súkromnoprávny vzťah sa zmenil na vzťah verejnoprávny a nárok na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, uplatnený napr. vo forme náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia nadobudol povahu nároku na úrazovú dávku. Táto zmena zákonnej právnej úpravy mala za následok zánik právomoci súdu v zmysle § 7 ods. 1 O.s.p. rozhodovať o nárokoch na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody a s výnimkou nárokov vyplývajúcich z § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení.

Uvedené ustanovenie § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení v spojení s § 7 ods. 3 O.s.p. výslovne zakladá právomoc súdov rozhodovať vo veciach úrazového poistenia len ak ide o nároky na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, na náhradu za stratu na dôchodku a na náhradu na výživu pozostalých, pokiaľ konanie o nich nebolo právoplatne skončené do 31.12.2003, resp. do 31.7.2006. S použitím logického výkladového pravidla *argumentum a contrario* (dôkaz z opaku) možno dospieť k záveru, že na rozhodovanie v sporoch o iných nárokoch, ako sú uvedené v tomto ustanovení, právomoc súdov daná nie je. Od 1. januára 2004 tak sudy nemajú právomoc rozhodovať o nárokoch na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody a s výnimkou nárokov uvedených v § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení), ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, ani právomoc dokončiť začaté konania o týchto nárokoch, ak boli začaté pred týmto dňom.

V prípade nárokov na náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia ako aj na zvýšenie týchto náhrad (ako foriem náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania), ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, nemožno právomoc súdov vyvodzovať z ustanovenia § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 32/1965 Zb.“), platnej v čase vzniku týchto nárokov. V zmysle § 7 ods. 3 O.s.p. právomoc

súdu prejednávať iné veci (teda aj veci vyplývajúce z právnych vzťahov úrazového poistenia) možno ustanoviť len zákonom (nie vyhláškou). Okrem toho účelom ustanovenia § 7 ods. 3 uvedenej vyhlášky bolo umožniť zvýšenie odškodnenia za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia i nad maximálne sumy stanovené týmto predpisom len na základe rozhodnutia súdu (teda vylúčiť možnosť účastníkov uzavrieť dohodu o zvýšení odškodnenia nad stanovené maximálne sumy), pričom rozhodovanie súdu mohlo prichádzať do úvahy len pokiaľ bola inak daná jeho právomoc na rozhodovanie o právach a povinnostiach vyplývajúcich z tohto vzťahu. V zmysle § 203 zák. č. 65/1965 Zb. (Zákonníka práce účinného do 31. marca 2002) boli príslušné orgány splnomocnené vyhláškou určiť len výšku, do ktorej možno poskytnúť náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia a upraviť určovanie výšky náhrady v jednotlivých prípadoch. Uvedené ustanovenie vyhlášky č. 32/1965 Zb. teda nemožno vykladať tak, že by nárok na zvýšenie náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia ako jeden z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, bol vylúčený z rozhodovacej právomoci Sociálnej poisťovne vo veciach právnych vzťahov vyplývajúcich z úrazového poistenia. Pokiaľ rozhodovanie o právach a povinnostiach vyplývajúcich z verejnoprávneho vzťahu úrazového poistenia bolo od 1. januára 2004 zverené Sociálnej poisťovni, potom táto verejnoprávna inštitúcia je oprávnená rozhodovať nielen o priznaní a výplate úrazovej dávky, ktorou je aj náhrada za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale i o zvýšení týchto náhrad v zmysle § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. Správnosť aplikácie uvedeného ustanovenia Sociálnou poisťovňou môže byť preskúmaná súdom len v konaní podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, teda v správnom súdnictve. Vyhláška č. 32/1965 Zb. je hmotnoprávnym predpisom, podľa ktorého Sociálna poisťovňa v konaní vo veciach úrazového poistenia posudzuje nároky na úrazové dávky spočívajúce v náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia. Na použitie tohto predpisu odkazuje Sociálnu poisťovňu § 99 zákona o sociálnom poistení.

Na právomoci Sociálnej poisťovne rozhodovať vo veciach úrazového poistenia o úrazových dávkach spočívajúcich v náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia nič nezmenila ani následná právna úprava (ktorá sa však na daný prípad, vzhľadom na čas vzniku úrazu, nevzťahuje), t.j. zákon č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z.z.“), ktorým s účinnosťou od 1. augusta 2004 bola zrušená vyhláška č. 32/1965 Zb.

Zákon č. 437/2004 Z.z. neobsahuje ustanovenie, ktorým by rozhodovanie vo veciach úrazového poistenia o úrazových dávkach spočívajúcich v náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, bolo zverené do právomoci súdov v občianskom súdnom konaní. Takýmto ustanovením nie je § 5 ods. 5 uvedeného zákona, v zmysle ktorého v prípadoch hodných osobitného zreteľa môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %. Možnosť súdu takto rozhodnúť prichádza do úvahy len v prípadoch, v ktorých je inak daná právomoc súdu rozhodovať o uplatnenom nároku, t.j. ak ide o nárok z poškodenia zdravia vyplývajúci zo súkromnoprávneho zodpovednostného vzťahu spadajúceho pod ustanovenie § 7 ods. 1 O.s.p. Okrem toho podmienkou možnosti súdu rozhodnúť o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je v zmysle § 6 ods. 3 tohto zákona neuzavretie dohody v lehote troch mesiacov od podania návrhu poškodeným na jej uzavretie. Skúmanie tejto podmienky prichádza do úvahy v situáciách, v ktorých poskytovateľ náhrady môže s poškodeným takúto dohodu uzavrieť. Ide v podstate o zodpovedný subjekt zo súkromnoprávneho vzťahu zodpovednosti za škodu spôsobenú poškodením zdravia a pri zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla z povinného zmluvného poistenia je to aj poisťovateľ alebo Slovenská kancelária poisťovateľov.

Sociálna poisťovňa však takýmto subjektom, ktorý by mohol uzavrieť dohodu o odškodnení vo forme náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, nie je. Aj keď je poskytovateľom náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia ako úrazovej dávky, zákon o sociálnom poistení jej uzavretie dohody o tejto náhrade a teda aj o jej výške neumožňuje a vôbec ho nepredpokladá, keď výslovne upravuje rozhodovanie Sociálnej poisťovne o úrazových dávkach, teda vydanie rozhodnutia s predpísanými náležitosťami vrátane poučenia o možnosti odvolania alebo opravného prostriedku. Okrem toho postavenie Sociálnej poisťovne ako subjektu povolaného zákonom rozhodovať o úrazových dávkach vylučuje jej pasívnu legitímáciu v konaní pred súdom o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Ak by pasívne legitimovaným subjektom mal byť zamestnávateľ, potom absencia ustanovenia o možnosti Sociálnej poisťovne poskytnúť za neho prisúdené plnenie (uhradiť sumu priznanú poškodenému voči zamestnávateľovi právoplatným rozsudkom) by prakticky znamenala, že zamestnávateľ by napriek svojej účasti na úrazovom poistení naďalej znášal ťarchu odškodnenia z pracovného úrazu. Preto výklad, podľa ktorého by o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia z poškodenia zdravia, ku ktorému došlo v dôsledku pracovného úrazu, rozhodoval súd, by bol v zrejmom rozpore účelom

právnej úpravy úrazového poistenia. V konaní vo veciach úrazového poistenia, ktorého predmetom je rozhodovanie o úrazovej dávke spočívajúcej v náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, spôsobené poškodením zdravia v dôsledku pracovného úrazu, treba pod pojmom súd v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z.z. rozumieť aj Sociálnu poisťovňu. Skúmanie podmienky vyplývajúcej z ustanovenia § 6 ods. 3 tohto zákona je v takomto prípade z povahy veci (pre nemožnosť dohody) bezpredmetné.

Vzhľadom na nedostatok právomoci súdov mal dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i súdu prvého stupňa v dovolaní napadnutom výroku a súvisiacich výrokoch o trovách konania zrušiť, konanie zastaviť, rozhodnúť o trovách konania a po právoplatnosti uznesenia vec postúpiť Sociálnej poisťovni so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8, t.j. orgánu do právomoci ktorého patrí rozhodovanie o uplatnenom nároku.

V Bratislave 20. januára 2010

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
sudca

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová